

”כשהכל רועד”

רעש האדמה בקאץ', גוג'רט הודו, 26.1.2001

חלף למעלה מעשור מאז רעדה אדמת חצי האי קאץ' שמדינת גוג'רט, בצפון מערב הודו ומוטטה אלפי בתי משפחה על יושביהם, מותירה מאחוריה כעשרות אלפי הרוגים, מאות אלפי פצועים ומחוסרי כל, אך כל אימת שאני נזכר בה מתחדש הרעד אצלי בלב.

רעש האדמה התחולל בבוקר ה- 26 בינואר שנת 2001, יום הרפובליקה ההודי. באותה שעה רוב תלמידי בתי הספר צעדו ברחובות, נושאים דגלים ושרים בשבח הלאום. המוני בעלי עסקים, בעלי מלאכה ואף עקרות בית עזבו לשעה קלה את המבנים ויצאו לצפות במצעדים חולפים בסך. אילו רעש האדמה היה מתרחש באותה שעה בכל יום אחר, מספר הקורבנות היה גדול הרבה יותר. אותי תפש הרעש שוכב על גבי באוהלי הקט בעיבורה של עיר האוהלים הענקית, שהוקמה לרגל חגיגות הקומבה מלה הגדולות ביותר שנערכו אי פעם. יומיים קודם לכן, ב- 24.1, היה שיא האירוע. לפי האומדן פקדו את המקום קרוב לשלושים מליון בני אדם. מיד כשהתפכתי מהמחשבות שמדובר בחיזיון תעתועים שלי והתוודעתי למימדי האסון החלטתי לצאת לקאץ' ולסייע. עזבתי את החגיגות ההמוניות שבהן שהיתי משך למעלה משבועיים, חוויה מטלטלת בפני עצמה, ויצאתי מערבה. בעצירה חפוזה בדלהי פגשתי חבר הודי שהצטרף אלי. יחדיו המשכנו בדרך חתחתים אל האזור שנפגע כדי לסייע. לפני שעזבתי את דלהי יצרתי קשר עם הנהלת ארגון הומניטארי שבו התנדבתי בארץ. הודעתי על כך שאני נוסע לאזור הרעש והצעתי להיות כוח חלוץ למשלחת סיוע ולדווח למה נזקקים הנפגעים וכיצד ניתן לעזור. מעברו השני של הקו, בתל אביב, הרימו את הכפפה.

הדרך אל קאץ' הייתה רצופת תלאות. תנועת הרכבות לאזור הושבתה בשל היסדקותן של המסילות. תנועת כלי רכב התאפשרה באופן חלקי בלבד מכיוון שגשרונים רבים קרסו. ההתקדמות שלנו נעשתה במקטעים, תוך דילוג מכלי רכב אחד למשנהו ולא מעט הליכות רגליות בערוצי הנחלים שהגשרונים שמעליהם קרסו. כעבור יממה וחצי הגענו אל לב האזור שנפגע. השחר החל לעלות. משני עברי הכביש שעליו קרטע האוטובוס העמוס פנים מודאגות שבו נסענו התגלו מראות אימה ראשונים של כפרים ועיירות שרוב בתיהם התמוטטו. אנשים תעו ביניהן כצלליות נייר שחורות, מוכי אימה והלם. הגענו אל בהוג', עיר הבירה של המחוז. כל מה שיכולנו לעשות היה להצטרף אל התושבים שניצלו וניסו לחפור בהריסות ולגלות קרובים שניצלו. בבית הספר שבכפר אנג'יר התמהמהה תהלוכת יום הרפובליקה לצאת. בית הספר קרס על כל תלמידיו ומוריו. ארבע מאות ושלושים גופות של ילדים קטנים חולצו מתחת לגג הבטון. בימים הבאים החלו לנהור אל האזור הודים רבים שהצטרפו ללהט החפירה, אך בעוד חפרו המקומיים כדי להציל את יקיריהם, אלו שאך באו כדי חפרו למצוא תכשיטים ומטבעות שהיו על גופות הנספים או שהוצפנו בקירות הבתים שחרבו.

”ידו של אלוהים בדבר” הייתה אמירה שנשמעה יותר ויותר. אך בקאץ', כמו בכל מקום אחר, לכל אדם יש אלוהים משלו וכל אדם שם בפי אלוהיו הסברים שונים וצידוקים לאסון. היו הינדים שהסבירו כי המוסלמים החיים ביניהם מבזים את דתם ואת אמונתם וכי האל וישנו נחלץ לעזרתם וזעזע את הקרקע והיו מוסלמים שהאשימו את ההינדים בסגידה לצלמים מסולפים ולאלילים ריקים.

יותם יעקבסון

הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

בהדרגה החלו להגיע לאזור כוחות הצבא ההודי וארגוני סיוע בין לאומיים. כעבור כמה ימים נוספים הגיעה גם משלחת סיוע צה"לית שהקימה בית חולים שדה. החלטתי לשכור ג'יפ, לסייר בכפרים ולנהל רישום מדוקדק של כמות הנספים, מספר הנעדרים, קרובי משפחה שנפצעו ופוננו מבלי שאיש מקרוביהם יודע על מקום הימצאם ומצבם ורישום של חפצים חיוניים הכרחיים. הממצאים גילו שהחוסר העיקרי של תושבי הכפרים היה מים (רוב הבארות קרסו וממילא כמעט ולא נותרו כלי קיבול מלאים), אוהלים ושמיכות (שכן בעוד בימים הטמפרטורה עלתה מעל 30 מעלות, בלילות היא נשקה לאפס) בעזרת הטלפון הלוויני שהיה בבית החולים הצה"לי יכולתי ליצור קשר עם הנהלת הארגון בארץ ולהודיע מה נחוץ. לזכותי עמדה היכרות מעמיקה בת כמה חודשים גם עם אזורים מרוחקים במרחבי האזור הנידח. במהלך סיורי התוודעתי אל ד"ר שְׁאָנְטוּ פְּאָטְל, רופאה במקצועה, שמכספה הפרטי הקימה בביתה, שבפאתי בהוג', בית חולים פרטי לילדי האזור. עד הרעש היו בבית החולים כמאה ושלושים יתומים וילדים נטושים, חלקם תינוקות. ברעש האדמה חרב המרכז שהקימה, ולמעלה מארבעים מהילדים שבאחריותה נהרגו. ד"ר פאטל כמו סכרה את רגשותיה וכאבה והמשיכה לנהל את חורבות בית החולים ואת הצוות המעורער בנחישות. זכור לי במיוחד גם אדם מבוגר בשם יוגי פנצ'ה, ראש משפחה מורחבת ממעמד מטמאים במגעם. ביתו חרב וכמה מבני משפחתו נהרגו. באצילות רבה הסביר לי הקשיש את כל שקרה ברעש ולאחריו. כששאלתי אותו כיצד אוכל לסייע לו אמר: "מספיק לי שאתה מדבר אלי באופן ראוי ומכובד". רק אז דמעה בודדת התנוצצה לרגע בשולי עינו.

בינתיים הגיעו עוד ועוד ארגוני סיוע. סופר כי רוב האספקה שהובלה במשאיות אל המחוז הנידח נפלה בידי שודדים, שנאספו מכל קצוות הודו והתמקמו לאורך הצירים. כעבור כמה ימים נחתה משלחת הסיוע מישראל במומבאי. אין זה המקום לספר כאן על האופן הנסי כמעט שבו הגיעה האספקה שהובאה מהארץ ממומבאי לבהוג'. אספר רק מה הובא בה: אבקות חלב, צנצנות גרבר ומגבות. למרות בקשותיי המפורשות לא הובאו שמיכות, אוהלים ובקבוקי קנקל. המגבות מעולם לא הגיעו ליעדן ונגנבו כולן בשדה התעופה במומבאי. חבל, ייתכן וניתן היה לתפור מהן שמיכות. העמסתי את הגייפ בכמות גדולה של מזון לתינוקות ונחפזתי אל בית החולים של ד"ר פאטל. לתדהמתי המוחלטת היא גירשה אותי משם והזהירה אותי שלא אעז לחלק את המזון שהבאתי באף כפר באזור. זו הייתה הפעם היחידה שבה ראיתי את שלוות נפשה של הד"ר מופרת. כשנפגשנו שוב כעבור כמה ימים ביקשה להתנצל על התפרצותה והבהירה לי מה הסכנה הטמונה במזון זה. רגישותה הרבה גם בעת מצוקה כה קשה ועומס לא יתואר הדהימו אותי. למדתי ממנה שבאזורים מוכי אסון המים שבהם מעורבת האבקה מזוהמים. הם גורמים למחלות בטן שמהן מתים תינוקות רבים. דבריה גובו על ידי אנשי ארגון Save the Children. כיצד ייתכן שאנשי הארגון שמטעמו התנדבתי לא ידעו זאת? כשהבנתי שכל מה שעניין את ראש המשלחת זה להצטלם כשהוא מאכיל ילדים בבקבוק או בגרבר, הבנתי שגם אין יותר מידי טעם לשאול.

משבר גדול פקד אותי ואת שותפי ההודי במהלך ישיבה יומית גדולה שבה השתתפו נציגים של כל ארגוני הסיוע. במהלך הישיבה עלה שרבות פצועים שחולצו מתוך ההריסות פונו לבתי חולים במקומות שונים בהודו מבלי שלמשפחותיהם יהיו מושג לאן פונו ומה מצבם. הצעתי לראש המשלחת לקחת את המשימה הזו עלינו. "ממילא אנחנו קטנים ומעטים מכדי לבצע את רוב המשימות האחרות", אמרתי. התשובה הותזה לעברי מיד: "על עבודות כאלו אף אחד לא מקבל קרדיט". לאחר חודש שבו התנדבתי בקאץ' החלטתי לעזוב. עזבתי את אזור הרעש כאוב ומפוכח. למדתי רבות על אודות האופן שבו מתנהלים בני אדם בתקופת משבר קשה. חזיתי בהמונים המנצלים את אסונם של אחרים לטובתם האישית והכרתית בודדים שהקדישו את כל ממונם ומרצם לרווחת הזולת. למדתי רבות על האופן שבו מתנהלים ארגוני סיוע. למדתי גם שלא די ברצון לסייע, חשוב ביותר הוא המניע. לצד כנות הכוונה והרצון לסייע צריך לדעת כיצד להגיש עזרה, שכן סיוע לא נכון יכול לגרום נזק נוסף מבלי להביא תועלת. יותר מכל

יותם יעקבסון
הרצאות, צילום וכתיבה, הדרכה בארץ
ולאורך נתיבי הסחר הקדומים באסיה

למדתי שגם ברגעי משבר וגם בעת הצורך לתת סיוע מידי לזולת עסוקים בני האדם בצורך לקדם את עצמם ולפאר את שמם.

עוד על חוויותיי ברעש האדמה בקאץ' בספר שיראה אור בקרוב.

כל הזכויות שמורות, יותם יעקבסון © 2011